

МАКЕДОНСКО-СЛОВЕНЕЧКИ ТОПОНИМСКИ ПАРАЛЕЛИ

Љубица Станковска (Skopje)

IZVLEČEK: Med makedonskim in slovenskim toponimskim sistemom obstajajo identične relacije v najrazličnejših pomenskih skupinah zemljepisnih imen. V članku se dotikamo samo nekaj zemljepisnih imen s slovenskega in makedonskega jezikovnega območja, ki so motivirana z osebnimi imeni. Obravnavani toponimi kažejo skupne lastnosti tako glede na besedotvorno zgradbo kot na izvor.

Macedonian-Slovene Toponymic Parallels

ABSTRACT: The article focuses on the etymological position of the Macedonian toponyms Boletin, Zgošta, Ivankovci, Ivanje, Martinica, Martinj krst and Raduša as well as on the Slovenian toponyms Boletina, Zgoša, Ivanjkovci, Ivanje selo, Ivanja vas, Martinca, Raduha, Raduše and Radušnica. Particular emphasis is laid on their semantic and structural connection.

Во рамките на македонската и словенечката топонимија се јавуваат релации во најразлични семантички групи топоними, кои особено се изразени кај топонимите образувани од географски термини, фитонимски и зоонимски основи. Идентични паралели се забележуваат и меѓу антропонимските системи на македонскиот и словенечкиот јазик во кои се среќаваат редица исти или слични лични имиња. По овој повод внимание им посветуваме на селектирано одреден подбор на заеднички топонимски единици, мотивирани од лични имиња, кои можеме да ги посведочиме преку еквивалентните примери во македонското и словенечкото лингвистичко подрачје.

Селото *Болејшин* се наоѓа во областа Мала Река или Долна Река. Селската населба е лоцирана во подножјето на планината Дешат, во непосредната близина на десниот брег на реката Радика. Според најновата административна поделба на населените места на територијата на Република Македонија, селото *Болејшин* е вклучено во Општина Маврово и Ростуша.¹ Неговото име првпат се споменува во

¹ Закон за територијалната организација на локалната самоуправа, *Службен весник на Република Македонија*, бр. 55, Скопје, 16 август 2004, 5.

турските пишани извори од XV и XVI век. Имено, во турскиот опширен пописен дефтер за Вилаетот Река од 1467 година е регистрирано Село *Болейин*, чиешто име во дефтерот е напишано во обликот *Болийин*, а во пописниот дефтер од 1583 година е напишано *Болйин*.²

Ојконимот *Болейин* претставува метонимиско име, коешто е преземено од некое постаро оронимиско или хидронимиско име **Болейин*. Тоа настанало со супстантивизација на придавката од првобитната синтагматска формација **Болейин* (*Дол*, *Рид*). Придавската компонента **Болейин* од синтагмата **Болейин* (*Дол*, *Рид*) е образувана од личното име *Болеџа* со придавскиот суфикс *-ин* < *-inъ кој се карактеризира со посесивното значење.³ Личното име *Болеџа* е образувано со суфиксот *-џа*, односно со сложениот суфикс *-еџа*, од личното име *Боле*, коешто е засведочено во историските писмени споменици од XIV век. Личното име *Боле* е добиено по пат на скратување од сложените имиња *Болемир*, *Болеслав*. Кај нас ова име може да биде изведено и со деминутивниот суфикс *-е* од личните имиња *Борислав*, *Богдан*.⁴ Значењето на ојконимот *Болейин* може да се дефинира како 'дол или рид кој му припаѓа на Болета, односно каде што живее Болета'.

Придавскиот суфикс *-ин*, кој е продуктивна деривациска морфема, во македонскиот јазик образува топоними со посесивно значење од имиња на живи суштества, по правило од машки и од женски род, чија основа завршува на вокалот *-а*. Во нашата топонимија се среќаваат и други ојконимиски единици кои се образувани со придавскиот суфикс *-ин*, сп. *Боройино* – село во Прилепско, *Брајчино* – село во Ресенско, *Велушина* – село во Битолско, *Гнеојино* – село во Битолско, *Жељувино* – село во Кумановско, *Жубрино* – село во Кичевско, *Куйрејино* – село во Демирхисарско, *Милејино* – село во Тетовско и други.

Слично топонимиско образување се среќава и во словенечката топонимија. Тоа е името на селото *Boletina*,⁵ кој се наоѓа во близината на селото Пониква.⁶ Ојконимот *Boletina*, исто така, е елиптично име, добиено со супстантивизација на постарата адјективна синтагма **Boletina* (*vas*), чијашто придавка е образувана со формата за женски род *-ina* од посесивниот придавски суфикс *-in*. Во неговата основа се наоѓа личното име *Boleta*, коешто е, исто така, образувано со антропонимскиот суфикс *-ta* од името *Bole*, добиено со скратување од сложените антропоними

² М. Соколоски, *Турски документи за историјата на македонскиот народ, опширни пописни дефтери од XV век*, том III, Скопје 1976, 397.

³ Љ. Станковска, Присвојните образувања кај ојконимите во Гостиварско, *Биџорски научно-културни собири*, Скопје 1983, 71.

⁴ Љ. Станковска, *Речник на личните имиња кај Македонците*, Скопје 1992, 45.

⁵ *Slovenska krajevna imena*, avtorji: F. Jakopin, T. Korošec, T. Logar, J. Rigler, R. Savnik, S. Suhadolnik, Ljubljana 1985, 23.

⁶ *Atlas Slovenije*, 1 : 50 000, Ljubljana 2005, 87/C3 (понатаму: *Atlas*).

Bolemir, Boleslav. Семантичката вредност на ојконимот *Boletina* може да се искаже со дефиницијата 'село кое му припаѓа на *Boleta*, или каде што живее *Boleta*'.

Во словенечката топонимија, како и во македонската, се среќаваат топонимски единици образувани со посесивниот придавски суфикс *-in*, сп. *Dobrina* – село, град и облас, *Dobrotin* – име на објект во реонот на градот Војник, *Črnetina* – село, *Petrina* – село, *Pačetina* – река⁷ и други.

Компонентата *Боле-/Bole-* од сложените имиња од типот на *Болемир/Bolemir*, *Болеслав/Boleslav* потекнува од адјективот **bolijъ*, стсл. болни 'поголем, подобар',⁸ среден род **bolje*. Во антропонимијата на полскиот јазик со компонентата *Bole-* се засведочени, на пример, личните имиња: *Bolebor*, *Bolelut*, *Bolemir*, *Bolemysl*, *Boleslaw*.⁹ Во бугарскиот јазик се потврдени сложените имиња *Болеслав*, *Болислав*, како и женското име *Болеслава*,¹⁰ а во антропонимијата на српскиот јазик се регистрирани личните имиња *Бољедраџ*, *Бољемир*, *Бољерад*, *Бољеслав*.¹¹

Името на дебарското село *Зџошѝа* е документирано во словенските писмени споменици од XIV век. Имено, со формата *Зџгоѝа* неговото име е запишано во еден запис во Верковичевиот апостол, кој е датиран од втората половина на XIV век, а таму стои: *донде граматникъ ѿ(а) Зџгоѝа*. Потоа, селото *Зџошѝа* се споменува во турските пишани извори од XV век. Во обликот *Изџошѝи* името на селото е напишано во турскиот опширен пописен дефтер за вилаетот Черменица од 1467 година, а од преведувачот се предава како *Село Зџошѝе*.¹² А. Селишчев во својата монографија за словенското население во Албанија името на селото го предава со формата *Зџожда*.¹³ Во поновите географски карти ова село се бележи како *Зџожде*. Денес селото *Зџошѝа* се наоѓа во областа Чемерница, која припаѓа во Република Албанија.

Тргувајќи од најстарата документирана форма на името на селото, може да се констатира дека неговото примарно име е обликот *Зџошѝа*. Ојконимот претставува елиптично име, коешто настанало со супстантивизација на придавката од првобитната синтагматска формација **Зџошѝа (Въсь)*, чијшто адјективен член е образуван од загубеното лично име *Зџосѝи* со придавскиот суфикс со посесивно зна-

⁷ Ibid., 90/B2, B3, 109/C3; 86/B3; 13/C3; 112/C3.

⁸ В. Десподова, С. Новотни, Е. Јачева-Улчар, М. Чичева-Алексик, *Сѝарословенско-македонски речник (со џрчки ѝпаралели)*, Прилеп–Скопје 1999, 40 (по-натаму: В. Десподова).

⁹ М. Malec, *Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971, 68.

¹⁰ Ы. Заимов, *Бџлџарски именник*, София 1988, 28.

¹¹ М. Грковиѝ, *Речник личних имена код Срба*, Београд 1977, 41.

¹² М. Соколоски, *Турски документи за историјата на македонскиот народ, оѝширни ѝоѝисни дефѝери од XV век*, том III, Скопје 1976, 425.

¹³ А. М. Селишчев, *Славянское население в Албании (Карѝа)*, София 1931, 341, Карта 3с.

чење -јъ во неговата форма за женски род -ја.¹⁴ Значењето на ојконимот *Zgošija* може да се искаже со дефиницијата 'село кое му припаѓа на Згост, или каде што живее Згост'. Третирајќи ја формата *Zgošja* како основно име на селото, Ј. Заимов и С. Роспонд неговата основа ја изведуваат од личното име *Zgod* < *гъгодъ, што сметаме дека не е аргументирано решение.¹⁵

Во словенечката топонимија е познат хидронимот *Zgoša* – река, лева притока на реката Сава.¹⁶ Во горниот тек на реката *Zgoša*, во нејзината непосредна близина е лоцирано селото *Zgoša*.¹⁷ Во историските извори ојконимот *Zgoša* е регистриран повеќепати. Така, во писмени документи од 1075–1090 година името е запишано со формата *Guscha*, во документи од 1085–1090 година стои: *in villa Goscha*. Подоцна се споменува во документи од 1331: *ze Gûscha*, 1406: *Zguosh* и од 1415 година: *Skusch*.¹⁸

Поаѓајќи од историските извори, во кои ојконимот *Zgoša*, главно, е запишан со формите *Guscha* и *Göscha*, а притоа, имајќи го предвид и фактот дека топонимот *Zduša* кај Камник во 1344 година е запишан како *Gûschez*, Ф. Безлај вели дека за двете имиња, веројатно, би било можно да се реконструира почетниот облик **zdigostъ-ja*. Според него, од антропонимот **Zdigostъ* би требало да се изведе хипокористикот *Zdih*, а за споредба ги посочува словенечките топонимот *Zdihovo*, *Zdiše*, како и хрватските топоними *Zdihovo* и *Zgošća*.¹⁹ Изнесеното гледиште на Ф. Безлај, според нас, остава простор за дообјаснување на етимологијата на хидронимот, односно на ојконимот *Zgoša*.

Иако не располагаме со историски податоци за името на реката *Zgoša*, сметаме дека неговата првобитна форма била **Zgošća*. Упростувањето на консонантската група -šč- во словенечкиот јазик не е непозната фонетска појава, сп. *Belšica*, *Bukovšica*, *Radešica*²⁰ од првобитните **Belščica*, **Bukovščica*, **Radeščica*. Хидронимското име *Zgoša* < **Zgošća* претставува елиптично име со посесивно значење.

¹⁴ Љ. Станковска, Ичезнати лични имиња во македонската топонимија, *Македонски јазик*, год. XL–XLI, Скопје 1995, 559.

¹⁵ Ѓ. Заимов, *Български географски имена с -јъ*, София 1973, 109; S. Rospond, *Toponimy na -jъ, Македонски јазик*, год. XXX, Скопје 1979, 138.

¹⁶ *Atlas* 77/B1;

¹⁷ *Slovenska krajevna imena*, Avtorji: F. Jakopin, T. Korošec, T. Logar, J. Rigler, R. Savnik, S. Suhadolnik, Ljubljana 1985, 348.

¹⁸ Историските податоци се користени од книгата: F. Bezlaј, *Slovenska vodna imena*, II del, Ljubljana 1961, 336.

¹⁹ F. Bezlaј, *Zanimivosti iz toponomastike* (V: Pogovori o jeziku in slovestvu. Predavanja na zborovanju slovenskih slavistov v Mariboru od 26. junija do 1. julija 1954. Maribor 1955. Str. 66–81), *Zbrani jezikoslovni spisi*, I, uredila: M. Furlan, Ljubljana 2003, 62; F. Bezlaј, *Etimološki slovar slovenskega jezika*, Prva knjiga, Ljubljana 1976, 336.

²⁰ M. Furlan, *Od zadnji slovar zemljepisnih imen po Atlasu Slovenije*, Ljubljana 1993, 27–28.

Во структурен поглед постарото име на реката *Zgošča настанало со супстантивизација на адјективот од првобитната синтагматска формација *Zgošča (reka), чијашто придавска компонента е образувана со формата за женски род -ja од посесивниот придавски суфикс -jъ, а по елизијата на апелативот reka, адјективот *Zgošča се супстантивизирал и продолжил да суштествува како елиптично име. Во основата на хидронимот Zgoša < *Zgošča се наоѓа личното име Zgost. Семантичката вредност на хидронимот Zgoša < *Zgošča може да се дефинира како 'река која му припаѓа на Zgost, односно покрај која живее Zgost'. Ојконимот Zgoša, веројатно е метонимиско име, преземено од името на постарото име на реката Zgoša.

Антропонимот Z̃ocū/Zgost < прасл. *Z̃ogostъ е сложено име составено од морфемите з-/z- од предлогот *zъ/sъ и -zocū/gost од прасл. именка *gostъ 'гост(ин)', чиешто првобитно значење било 'туѓинец, дојденец во одредена заедница', сп. стел. гостъ, или од глагол *gostiti, стел. гостити 'се гости, угостува',²¹ а се доведува во врска со ие. *ghosti-s.²² Во антропонимскиот систем на словенските јазици морфемата з-/z- од сложеното име Z̃ocū/Zgost е потврден деривациски елемент за образување на композитните антропоними, сп. пол. Zbor, Zbqđ, чеш. Sbor, Smil, хрв. Zdrag.²³ Морфемата -zocū/-gost се карактеризира со поголема продуктивност во образувањето на старите општословенски сложени имиња и може да биде употребена во улога на прв член, сп. чеш. Hostibor, Hostimil, Hostirad, срп. Гостѿиудраѿ, Гостѿиумир, хрв. Gostislav, пол. Gościmir, Gościrad, Gościwid, и во улога на втор член, сп. чеш. Bolehost, Budihost, Malohost, *Zahost, пол. Dobrogost, Lubogost, Niegost, срп. Доброѿocū, Милоѿocū, Радоѿocū,²⁴ рус. Домаѿocū во ојконимот Домаѿоц (1147 г.), Радоѿocū во топонимот Радоц од Радоѿоц (1155 г.).²⁵ Во македонската топонимија се зачувани стари сложени имиња образувани со составните делови од личното име Z̃ocū, сп. Збор < *Z̃borъ, *Z̃bqđъ/*Z̃bqđъ; Гостѿиивар, Гостѿиурад, Велѿocū, кои се заложени во основите на ојконимите Зборско – село во Воденско

²¹ В. Десподова, *op.cit.*, 88.

²² P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knjiga prva, Zagreb 1971; 595; Бѣлѿарски еѿимолоѿичен речник, т. I, ред. Вл. И. Георгиев, София 1971, 268; F. Bezlaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika*, Prva knjiga, Ljubljana 1976, 164.

²³ M. Malec, *Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971, 129; J. Svoboda, *Staročeská osobní jména a naše příjmení*, Praha 1964, 103; M. Šimundić, *Nepoznata hrvatska osobna imena do polovice 11 stoljeća*, *Onomastica jugoslavica*, knj. 10, Zagreb 1982, 235.

²⁴ J. Svoboda, *op. cit.*, 76; М. Грковић, *op. cit.* 67, 78, 134, 166; M. Šimundić, *Rječnik osobnih imena*, Zagreb 1988, 131; M. Malec, *Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971, 87.

²⁵ А. М. Селищев, Из старой и новой топонимии, *Избранные труды*, Москва 1968, 49; С. Роспонд, Структура и стратиграфия древнерусских топонимов, *Восѿочнославянская ономастѿика*, Москва 1972, 61.

(Грција), *Збазди* – село во Струшко, *Госџивар* – град, *Госџиражни* – село во Прилепско, *Велџошџи* – село во Охридско и други.

На територијата на Словенија се среќаваат редица топонимски единици кои се мотивирани од личното име *Ivan* и од неговите деривати како што се, на пример, случаите: *Ivanac*, *Ivanci*, *Ivanček*, *Ivandol*, *Ivanjše*, *Ivanjševci*, *Ivankovec*, *Ivanovci*, *Ivanšica*, *Ivanuša*. Нивната зачестеност е забележлива и во македонската топонимија, сп. *Иванова Нива*, *Иванов Врв*, *Иванова Красџа*, *Ивановци*, *Иванчев Осој*, *Ивени*, *Ивица*, *Икова Млака*, *Ивова Глава*. Од гледна точка на нашите споредбени проучувања, ги разгледуваме само оние имиња кои се присутни во топонимијата на словенечкото и македонското јазично подрачје.

Паралелни топоними на словенечкиот ојконим *Ivanjkovci* – село²⁶ на нашата територија се ојконимите *Иванковци* – село во Велешко и *Иванковце* – раселено село во Кумановско. Името на селото *Ivanjkovci* е регистрирано во 1433 година каде што е запишано како *Ipankancz* и во 1445 година каде што е напишано со формата *Ybankowitc*.²⁷ Писмените потврди за кумановското село *Иванковце* датираат од XVI век. Во обликот *Иванковци* неговото име е запишано во турскиот пописен дефтер за Нагоричката нахија од 1570 година.²⁸

Во основата на ојконимот *Иванковци* е заложен хипокористикот *Иванко*. Ова име е образувано со суфиксот *-ко* од личното име *Иван*. Антропонимот *Иван* е библиско име и потекнува од хебр. *Jehochann* 'бог е милослив', а со хапологија настанале грч. *Ἰωάννης*, лат. *Johannes*, од кои потоа се развиле антропонимите *Јован* и *Иван*.²⁹

Од структурна гледна точка, ојконимот *Иванковци* е примарно име кое настанало со топонимизација на патронимот **Иванковци*.³⁰ Патронимиското име **Иванковци* потекнува од постарата синтагма **Иванкови* (деца, џошџомџи), чијшто придавски член **Иванкови*, кој е образуван со множинската форма *-ови* од посесивниот придавски суфикс *-ов*, се супстантивизирал со патронимскиот суфикс *-џи* < *-џи* по елизијата на именскиот член од составот. Од семантички аспект ојконимот *Иванковци* означува 'место каде што живеат децата, потомците кои потекнуваат од Иванко, т.е. место каде што живее семејството **Иванковци*'.

Основата и на словенечкиот ојконим *Ivanjkovci* < **Ivankovci* е изведена од личното име **Ivanko*, коешто, исто така, е изведено од името *Ivan*. Во словенечкиот антропонимски фонд е потврдено

²⁶ Atlas 77/A1.

²⁷ P. Blaznik, *Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do leta 1500*, I, A–M, Maribor 1986, 297.

²⁸ A. Стојановски, *Турски документи за историјата на македонскиот народ*, т. V, кн. V, Скопје 1995, 308.

²⁹ F. Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika*, Prva knjiga, Ljubljana 1976, 214.

³⁰ Љ. Станковска, *Имињата на населениите месџа во Кумановско*, Скопје 2003, 123.

хипокористичното име *Janko*, а се наоѓа, на пример, и во основата на топонимот *Jankovec*,³¹ којшто е еднакво име со нашиот ојконим *Јанковец* – село во Ресенско.

Воструктурен поглед, ојконимот *Ivanjkovci* < **Ivankovci* претставува примарно име, добиено по пат на топонимизација на патронимот **Ivankovci*. Патронимиското име **Ivankovci*, според нашето мислење, води потекло од првобитната синтагма **Ivankovi (otroci, potomci)*, чијашто придавска компонента е образувана со плуралната форма -*ovi* од придавскиот суфикс -*ov*, кој се карактеризира со посесивното значење, а по елиминацијата на именскиот член од составот, придавката **Ivankovi* се супстантивизирала со патронимискиот суфикс -*ci* < *-*ъci*. Според тоа, името на градот *Ivanjkovci*, исто така, означува 'место каде што живеат децата, потомците кои потекнуваат од **Ivanko*, т.е. место каде што живее семејството **Ivankovci*'. Во словенечката топонимија се среќаваат низа ојконимски единици настанати според истиот деривациски модел, сп. *Berkovci, Cvetkovci, Dankovci, Markovci, Mihalovci, Mihovci, Pavlovci, Radovci, Ratkovci*³² и други.

Во семантички и структурен поглед, како еквивалентни топонимски единици можеме да ги третираме, исто така, словенечкиот ојконим *Ivanje selo* – село, што се наоѓа во околината на селото Сподња Поханца,³³ со нашиот ојконим *Ивање* – раселено село во Скопско, регистрирано во грамотата на Андрејаш од 1389 година за манастирот Свети Андреја на Треска каде што е запишано како СЕЛО ИВАНЕ и ИВАНЕ.³⁴ Денеска неговото име се чува во името на една месност со пасишта и трла, што се наоѓа во атарот на селото Чајлане, Скопско, која од албанското население се вика *Ivoñ*.

Ојконимот *Ivanje selo* претставува атрибутско име, составено од придавката *Ivanje*, којашто е образувана од личното име *Ivan* со суфиксот -*je* во формата за среден род -*je*, и од именката *selo*. На словенечкиот терен со исто име се именува и селото *Ivanje selo*.³⁵

Нашиот ојконим *Ивање* претставува елиптично име, коешто настанало со супстантивизација на придавскиот дел од некогашното атрибутско име **Ивање (Село)*, чијшто именски член, изразен со апелативот *село*, поради неговата помала комуникативна информираност, а во духот на јазичната економичност, се елиминирал. Придавскиот член **Ивање* од составот **Ивање (Село)*, исто така, е обра-

³¹ F. Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika*, Prva knjiga, Ljubljana 1976, 214.

³² M. Furlan, *op.cit.*, 180.

³³ *Atlas* 150/B2.

³⁴ В. Мошин, *Споменици за средновековната и поновата историја на Македонија*, т. I, Скопје 1975, 392.

³⁵ *Atlas* 159/B2.

зуван од личното име *Иван* со формата за среден род *-је* од посесивниот придавски суфикс *-јѝ*.³⁶

Од направената етимолошка анализа на словенечкиот ојконим *Ivanje selo* и на македонскиот *Ивање* се констатира дека нивната семантичка вредност може да се искаже со дефиницијата 'село кое му припаѓа на Иван, односно село каде што живее Иван'.

Според истиот топонимски модел се образувани, на пример, словенечките ојконими *Ivanja vas* – село кај Ново место, *Ivanji Grad* – село во околината на Комен, како и нашите топоними *Иван Врв* – врв во атарот на селото Евла, Ресенско, *Иван Гроб* – ниви (Лисичани, Кичевско), *Иван Дол* – раселено село во Кичевско, *Иван Тор* – планинска месност со бачила (Галиште, Кавадаречко).

Во својата монографија *Krajevno imenoslovje na slovenskem zahodu* Павле Мерку го нотира микротопонимот *Martinca*, кој се наоѓа во општината Девин. Во врска со етимологијата на овој микротопоним, тој се изјаснува дека името е образувано со суфиксот *-ica* од личното име на сопственикот.³⁷ Од изнесеното мислење може да се заклучи дека, според П. Мерку, првобитниот облик на микротопонимот *Martinca* е **Martinica* и дека тој се карактеризира со посесивното значење. Соодветни примери во кои вокалот *i* од суфиксот *-ica* испаѓа се познати во словенечката топонимија, сп. *Babca*, запишано во 1892 година како *Babitza*, *Briestenca*, *Bukovca*, *Cerkvenca*, *Dedenca*, *Dolinca*, *Gostinca*, *Mihelca*, *Radelca*, *Studenca* и други.³⁸

Во топонимијата на македонската јазична територија се засведочени неколку идентични топонимски единици. Во Кривопаланечко е познато селото *Марѝиница*, во атарот на селото Отишани, Дебарско една месност под ниви се именува *Марѝиница*, со името *Марѝиница* се именува и една месност во атарот на селото Горна Лешница, Тетовско, а во атарот на селото Бегниште, Кавадаречко се наоѓа микротопонимот *Марѝин'ца* – месноста под ниви и лозја. Во топонимијата на Битолскиот регион се среќаваат два микротопонима: *Марѝиница* – нивје, што се наоѓа во атарот на селото Голем Радобил и *Марѝиница* – рамна месност со нивје, што се наоѓа во атарот на селото Трновци. Основата на наведените топонимски единици е изведена од личното име *Марѝин*, кое потекнува од лат. *Martinus* 'оној кој е посветен на богот Марс', а при нивното образување учествува суфиксот *-ица*, којшто врши структурно-топонимска функција.³⁹

Од структурна гледна точка, топонимите од типот на *Марѝиница*

³⁶ Љ. Станковска, *Суфиксииѝ -јѝ, -ѝјѝ, -ѝ во македонската топонимија*, Прилеп 2002, 177.

³⁷ P. Merkù, *Krajevno imenoslovje na slovenskem zahodu*, Ljubljana 2006, 128.

³⁸ P. Merkù, *Ibid.*, 38, 52, 62, 67; M. Furlan, *op. cit.*, 29–31.

³⁹ Љ. Станковска, *Топонимииѝ со суфиксоиѝ -ица во Македонија*, Скопје – Прилеп 2001, 265.

може да се создадени на два начина. Прво, топонимот *Марѿиница* може да е создаден со дезинтегралната деривација, која се состои во елиминирањето на морфемите пред суфиксот кој се присоединува кон изведувачката основа.⁴⁰ Според тоа, топонимот *Марѿиница* може да потекнува од некогашната синтагматска формација **Марѿинова (Въсь, Нива)*, чијшто придавски дел е образуван со формата за женски род *-ова* од посесивниот придавски суфикс *-ов*, кој отпаѓа при процесот на супстантивизацијата со суфиксот *-ица*, така што се добива впечаток дека суфиксот *-ица* директно се присоединува на личното име *Марѿин*: **Марѿинова (Въсь, Нива) > *Марѿинова + -ица > *Марѿиница*.

Второ, топонимот *Марѿиница* може да настанал со интегралната деривација, која се состои во тоа што при извршувањето на супстантивизацијата на придавките од првобитните топонимски состави придавските суфикси формално се присутни во топонимскиот дериват, или се изразени во замаглен, скриен облик. Според тоа, топонимот *Марѿиница* може да потекнува од некогашната придавска синтагма **Марѿиња (Въсь, Нива)*, односно **Марѿина (Въсь, Нива)*, чијашто придавска компонента се супстантивизирала со суфиксот *-ица* по елизијата на именскиот член, изразен со географските термини *въсь* 'село', *нива*. Придавката **Марѿиња*, односно **Марѿина* е образувана со формата за женски род *-ја* од стариот придавски суфикс *-јъ*, односно со формата за женски род *-а* од придавскиот суфикс *-ъ*. Во семантички поглед, топонимот *Марѿиница* означува 'въсь, т.е. село, или *нива* која му припаѓа на Мартин, односно каде што живее Мартин'.

Во нашата топонимија се среќаваат сложени топоними, чијашто придавска основа е изведена од личното име *Марѿин*, во кои е присутен придавскиот суфикс *-ов*: *Марѿино Корија < Марѿинова Корија* – шума, ниви и пасиште (Блаце, Скопско), но е засведочен и топонимот *Марѿињъ Крстѿ* – месност во околината на Скопје, во кој придавскиот член е обрзуван со суфиксот *-јъ*. Овој микротопоним е регистриран во Милутиновата грамота од 1299-1300 година, со која се подаруваат имото на манастирот Св. Георги-Горг–Скопски каде што е запишано: *та на Мартинъ крсть*.⁴¹

Во словенечката топонимија, исто така, се среќаваат топонимски единици кои можат да послужат како потврда за објаснувањето на топонимот *Martinca < *Martinica*. Така, на пример, името на селото *Martinja vas*⁴² претставува сложено име во кое првиот дел е претставен со придавскиот член *Martinja*, којшто е образуван од личното име *Martin* со придавскиот суфикс *-јъ*, односно со формата за женски род *-ја*, а вториот дел *Vas* е еднаков на апелативот *vas < прасл. *vъсь* 'село'.

⁴⁰ P. Zwoliński, Substantywizacja sufiksalna przymiotników w językach słowiańskich, *Z polskich studiów slawistycznych*, Seria 2, Językoznanstwo, Warszawa 1963, 92–93.

⁴¹ В. Мошин, *цѣлѣ. дело*, 222.

⁴² *Atlas* 145/B2.

Според истиот деривациски модел се образувани и топонимите: *Martinje* – село, *Martinji hrib* – гребен во околината на селото Хрушица, *Martinj Vrh* – врв.⁴³ Инаку, личното име *Martin* е заложено и во други словенечки топоними, сп. *Martince*, *Martinovec*.⁴⁴

Од сето досега изнесено, можеме да констатираме дека при образувањето на словенечкиот топоним *Martinca* < **Martinica*, секако, е искористена една од наведените деривациски постапки што ги претставивме погоре, при етимолошката анализа на нашиот топоним *Марџиница*. Во оваа пригода сакаме да укажеме и на фактот дека во словенечката топонимија суфиксот *-ица* како структурно-топонимска деривациска морфема се одликува со голема продуктивност во образувањето на топонимите: *Bistrica*, *Blaževica*, *Brezovica*, *Dragovica*, *Gabrovica*, *Globočica*, *Golobica*, *Jasenovica*, *Javorovica*, *Jerebica*, *Košutica*, *Kozjica*, *Kovačevica*, *Ledenica*, *Leskovica*, *Mikulovica*, *Oblica*, *Radovljica*, *Toplica*, *Toplovica*, *Vidovica*.⁴⁵

Името на селото *Радуша* (Скопско) е документирано во историските писмени споменици од крајот на XIII век. Во грамотата на Михаил IX Палеолог од 1299 година, со која му се подаруваат имоти на манастирот Св. Никита кај Скопје, името на селото е напишано со формата *Ῥαδοῦσης*, а во грамотата на Андроник II Палеолог од 1299-1300 година, со која се потврдуваат даровните имоти на манастирот Св. Никита, којашто е дополнета со Милутиновата грамота од 1308 година е запишано: *ωπριαιετ̃ до рад̃д̃ше*.⁴⁶ Подоцна, името на селото е регистрирано во турските пишани извори од XV век. Во турскиот опширен пописен дефтер за Тетовската нахија од 1467-1468 година името на селото е запишано со формата *Радуша*, а во истиот облик е наведено во пописниот дефтер за Скопскиот вилает од 1467-1468 година.⁴⁷ Во статистичкиот преглед, направен во монографијата на В. К'нчов, името на селото е наведено како *Радуше*.⁴⁸ Со извршената административна поделба на населените места на територијата на Република Македонија селото *Радуша* е вклучено во Општина Сарај.⁴⁹ Дијалектното име на селото е *Радуша*.

Во структурен поглед, името на селото *Радуша* е елиптично име со посесивно значење. Тоа настанало со супстантивизација на придавката од некогашното сложено име **Радуша (Въсь)*, чијшто атрибуциски член

⁴³ Ibid., 3/A1; 192/A2; 138/C2.

⁴⁴ P. Merkù, *Krajevno imenoslovje na slovenskem zahodu*, Ljubljana 2006, 128.

⁴⁵ M. Furlan, *op. cit.*, 16–30.

⁴⁶ В. Мошин, *цѣл̃. дело*, 290, 320.

⁴⁷ М. Соколоски, А. Стојановски, *Турски документи за историјата на македонскиот народ, опширен пописен дефтер No 4 (1467-1468 година)*, Скопје 1971, 349, 427.

⁴⁸ В. К'нчов, *Македонија. Етнографија и статистика*, София 1900, 211.

⁴⁹ Закон за територијалната организација на локалната самоуправа, *Службен весник на Република Македонија*, бр. 55, Скопје, 16 август 2004, 6.

е образуван од личното име *Радух* со формата за женски род *-ја* од посесивниот придавски суфикс *-јѝ*, или од личното име *Радуи* со формата за женски род *-а* од суфиксот *-ѝ*, палаталната варијанта од посесивниот придавски суфикс *-ѝ*.⁵⁰ Во врска со етимологијата на ојконимот *Радуша* во досегашната научна литература е изнесено и поинакво мислење. Имено, Ј. Заимов смета дека името на селото *Радуша* е образувано од личното име *Радуи* со придавскиот суфикс *-јѝ*.⁵¹ Поаѓајќи од фактот дека со суфиксот *-јѝ* не можат да се образуваат придавки од лични имиња, чијашто основа завршува на палатален консонант, ние предност му даваме на првото решение, односно дека во основата на ојконимот *Радуша* се крие загубеното име *Радух*. Токму заради тоа во семантичката и структурната класификација, што е направена во нашиот научен труд за топонимите образувани со суфиксите *-јѝ*, *-ѝјѝ*, *-ѝ* во македонската топонимија, ојконимот *Радуша* го подредивме во групата топоними образувани со суфиксот *-јѝ*.⁵² Според тоа, значењето на името на селото *Радуша* може да се дефинира како 'всьѝ, т.е. село, која му припаѓа на Радух, односно каде што живее Радух'.

Личното име *Радух* е образувано со антропонимскиот суфикс *-ух* од личното име *Радо*. Ова име е засведочено во антропонимијата на словенските јазици, сп. буг. *Радух*, пол. *Raduch*.⁵³ Во нашиот антропономастикон се нотирали неговите деривати *Радухан*, *Радухна*, *Радухче*, документирани во турските пишани извори од XV век,⁵⁴ кои потврдуваат дека во постариот период од развојот на македонскиот антропонимски ситем постоело личното име *Радух*.

Хипокористичното име *Радо* може да е создадено по пат на скратување од композитните антропоними од типот на *Радоѝосѝи*, *Радомир*, *Радослав*, а може да е изведено со антропонимскиот суфикс *-о* од сложените имиња од типот на *Белорад*, *Госѝирад*, *Малорад*. Морфемата *рад-/рад*, којашто е вклучена во составот на наведените сложени имиња, потекнува од стсл. придавка *радѝ* 'волен, расположен' < прасл. **radѝ*.

Во словенечката онимија личното име *Радух* е засведочено во основата на неколку топонимски единици. Во Словенија е позната планината *Raduha*, која е дел од Камнишки Планини, односно од Савински Алпи, со врвовите *Velika Raduha*, висок 2062 м, и *Mala Raduha*,

⁵⁰ Љ. Станковска, *Суфиксииѝ -јѝ, -ѝјѝ, -ѝ во македонската топонимија*, Прилеп 2002, 341.

⁵¹ Ѓ. Заимов, *Бѝлѝарски ѝеоѝрафски имена с -јѝ*, София 1973, 150.

⁵² Љ. Станковска, *Суфиксииѝ -јѝ, -ѝјѝ, -ѝ во македонската топонимија*, Прилеп 2002, 442, 449.

⁵³ Ѓ. Заимов, *Бѝлѝарски именник*, София 1988, 188; M. Malec, *Staropolskie skr3cone nazwy osobowe od imion dwucz3lonowych*, Wroc3aw-Warszawa-Krak33w-Gdańsk-Ł33dź 1982, 73.

⁵⁴ Љ. Станковска, *Речник на личниииѝ имиња кај Македонциииѝ*, Скопје 1992, 233-234.

висок 2029 м.⁵⁵ Во географската карта на Словенија со името *Raduha* се бележат уште два географски објекта, од кои едниот се наоѓа во околината на градот Свечане, а другиот се наоѓа во околината на градот Чрешневци⁵⁶. Во околината на реката Савиња, пак, постои населено место кое, исто така, се вика *Raduha*,⁵⁷ чиешто име во обликот *Radoch* е регистрирано во документи од 1426 година.⁵⁸ Неговото име во речникот на имињата на населените места во Словенија, исто така, е запишано со формата *Raduha*.⁵⁹

Во структурен поглед топонимот *Raduha*, според нашето мислење, претставува посесивно топонимско образување. Ова име потекнува од постарото атрибутивно име **Raduha (gora, vas)*, чијашто придавка е образувана од личното име *Raduh* со исчезнатиот придавски суфикс -џ во формата за женски род -а. По елиминирањето на именскиот дел од составот **Raduha (gora, vas)*, изразен со географските термини *gora* 'планина', или *vas* 'село', придавката **Raduha* се супстантивизирала и продолжила да суштествува во форма на елипса. Семантичката вредност на топонимот *Raduha* може да се дефинира како 'гора, или село, што му припаѓа на Raduh, односно каде што живее Raduh'.

Во топонимијата на Словенија сличен топоним на нашиот ојконим *Радуша* е словенечкиот ојконим *Raduše* – село, које се наоѓа во непосредната близина на реката Радушница.⁶⁰ Во историските извори од XIV и XV век ова населено место е регистрирано како село, а неговото име со формата *Radus* е запишано во 1375 година, во пишани извори од 1452 година е напишано во обликот *Radusch*, а во документи од 1461 година стои *Raduss*.⁶¹ При објаснувањето на потеклото на името на реката *Radušnica*, Ф. Безлај претполага дека во основата на овој хидроним би требало да се бара личното име *Raduchџ*, или *Raduџ*, поткрепувајќи го своето гледиште со примери од словенската онимија: српхрв. *Raduš*, *Raduša*, регистрирано во 1222 година, хидронимот *Radušnički Potok*, луж. *Raduš*, *Radušč*, чеш. *Radouš*, пол. *Radusz*, герм. *Radusse*.⁶²

Земајќи ги предвид историските потврди за името на населеното место *Raduše*, може да се претпостави дека неговото постаро име било *Raduš*, а локативната форма "v Rádušah", наведена во речникот на

⁵⁵ *Atlas* 55/C3.

⁵⁶ *Ibid.*, 13/A/2; 15/A3.

⁵⁷ *Ibid.*, 82/A1.

⁵⁸ P. Blaznik, *Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do leta 1500*, II, N-Ž, Maribor 1988, 196.

⁵⁹ *Slovenska krajevna imena*, Avtorji: F. Jakopin, T. Korošec, T. Logar, J. Rigler, R. Savnik, S. Suhadolnik, Ljubljana 1985, 230.

⁶⁰ *Atlas* 58/B1.

⁶¹ P. Blaznik, *Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do leta 1500*, II, N-Ž, Maribor 1988, 196.

⁶² F. Bezlaј, *Slovenska vodna imena*, II del, Ljubljana 1961, 139.

имињата на населените места во Словенија,⁶³ укажува дека сегашното име *Raduše* претставува скратена форма од постарото етничко име **Radušane*.

Постарото име *Raduš*, според нашето мислење, треба да се третира како метонимиско име, односно дека тоа е преземено од името на некој друг географски објект. Бидејќи населеното место се наоѓа во непосредната близина на реката *Radušnica*, не е исклучено оваа река најпрвин да се именувала **Raduš*. Ова хидронимиско име потекнува од некогашното синтагматско име **Raduš (potok)*, чијашто придавска компонента е образувана од личното име *Raduh* со посесивниот придавски суфикс *-jъ* и означува 'поток кој му припаѓа на *Raduh*, односно поток покрај кој живее *Raduh*'. По елизијата на именската компонента од составот **Raduš (potok)*, изразена со географскиот термин *potok*, придавката **Raduš* продолжила да суштествува во форма на елиптично име. Кога во соседството на реката се развило населеното место, името од потокот **Raduš* се пренесло на селото *Raduš*, а потоа реката започнала да се именува според името на селото *Raduš* како **Raduška reka*, чијшто адјектив е образуван со формата за женски род *-ska* < **-ьska* од придавскиот суфикс **-ьskъ*. Потоа, од синтагмата **Raduška reka* отпаднал географскиот апелатив *reka*, а придавскиот дел **Raduška* се супстантивизирал со помош на суфиксот *-ica* и се добила формата **Raduščica*. Потоа, под влијание на топонимите од типот на *Blatnica*, *Rakitnica*, *Slivnica*, во кои суфиксната морфема *-nica* < **-ьnica* е регуларна појава: **Blat(o)-ьnica*, **Rakit(a)-ьnica*, **Sliv(a)-ьnica*,⁶⁴ пред суфиксот *-ica*, а зад групата *-šč-* се вметнува консонантот *n*, така што се добила формата **Raduščnica*, а потоа добиената консонантска група *-ščn-*, се упростила во *-šn-* со губење на консонантот *č* и се добила сегашната форма на хидронимот *Radušnica*. Деривациската постапка при создавањето на хидронимот *Radušnica* се одвивала по следниот пат: *Raduš* + *-ьska* > **Raduška reka* > **Raduška* + *-ica* > **Raduščica* > **Raduščnica* > *Radušnica*.

Како епилог, во врска со името на селото *Raduše*, односно со неговата постара форма **Radušane*, би заклучиле дека ова етничкото име, според нас, настанало со топонимизација на етникот во множина **Radušane*, кој е образуван од хидронимот **Raduš* со морфемата *-ane*, непалаталната варијанта на етничкиот суфикс *-jane* и означува 'луѓе кои живеат покрај потокот **Raduš*'.

⁶³ *Slovenska krajevna imena*, Avtorji: F. Jakopin, T. Korošec, T. Logar, J. Rigler, R. Savnik, S. Suhadolnik, Ljubljana 1985, 230.

⁶⁴ И. Дуриданов, Южнославянски успореџици в развоја на един топонимичен модел (**-sk-ica*), *Език и лингвистика*, год. XIX, кн. 3, София 1964, 37–60.

Makedonsko-slovenske toponimične paralele

Povzetek

Med makedonskim in slovenskim toponimskim sistemom obstajajo identične relacije v najrazličnejših pomenskih skupinah zemljepisnih imen. V članku se dotikamo samo nekaj zemljepisnih imen s slovenskega in makedonskega jezikovnega območja, ki so motivirana z osebnimi imeni. Obravnavani toponimi kažejo skupne lastnosti tako glede na besedotvorno zgradbo kot na izvor.